

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – OBČANSKÁ NAUKA

OKRUH 1 – ETIKA + ETICKÁ VÝCHOVA

1. Počátky etiky u Řeků

- a) Sókratés, sofisté.
- b) Jaké etické názory vyjadřuje Sókratés v Platónově díle Kritón? Připravte si ukázkou, jak by bylo možné tyto názory představit na SŠ/ZŠ.

Literatura:

Ricken, F.: *Antická filosofie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Platón: *Kritón*

Tretera I.: *Nástin dějin evropského myšlení*, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999

2. Platón

- a) Pojetí dobra, ctnosti, spravedlnosti, odpovídající uspořádání státu
- b) Přečtěte si úryvek Ústavy II 331c-II 350c: Jak chápou spravedlnost protagonisté rozhovoru? Připravte si problémovou úlohu (příklad), na němž by bylo možné v hodině ZSV/OV diskutovat, co znamená „být spravedlivý“.

Literatura:

Ricken, F.: *Antická filosofie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Tretera I.: *Nástin dějin evropského myšlení*, Ladislav Horáček – Paseka, Praha a Litomyšl 1999.

Platón: *Ústava*

3. Aristotelés

- a) Pojetí ctnosti a dobrého života, cíl lidského usilování.
- b) Připravte si problémovou úlohu k tématu spontánně dobré jednání versus ctnostné jednání, k němuž se cvičíme.

Literatura:

Ricken, F.: *Antická filosofie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

4. Stoicismus

- a) Etické požadavky a jejich metafyzické předpoklady, hlavní představitelé nové stoy.
- b) Vymyslete příklad ze současného života, na němž by se dala ukázat prospěšnost stoického postoje ke skutečnosti.

Literatura:

Ricken, F.: *Antická filosofie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.

Long, A. A. *Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha: Oikoymenh, 2003.

Rist, J. M.: *Stoická filosofie* Praha: Oikoymenh, 1998.

5. Epikurós a epikureismus

- a) Nejvyšší dobro, hlavní etické názory a související názory na život a smrt, odlišnost vůči stoicismu.
- b) Přečtěte si předem *Dopis Menoikeovi*. K jakým charakterovým vlastnostem vede zacházení s potřebami a úsilí o slast, ke kterým Epikuros nabádá v dopise? Vymyslete příklad pro

současnou dobu, který by ilustroval škodlivost některého ze strachů, jež se Epikurós snaží rozptýlit.

Literatura:

Ricken, F.: *Antická filosofie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2002.

Long, A. A. *Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové*. Praha: Oikoymenh, 2003.

Epikurós: Dopis Menoikeovi, např. in: Hodovský, I., Sedlák, J.: *Z dějin morálních teorií (Antologie z etiky I)*, Olomouc 1995

6. Vznik a původní založení křesťanské etiky

a) Prameny křesťanské etiky. Zásadní požadavky „Horského kázání“. Významní představitelé ve středověku.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na niž by bylo možné ukázat důležitost požadavku pravdivosti v současné době (mezilidské vztahy, masmédiá,...)

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Peschke, K. H.: *Křesťanská etika*. Praha: Vyšehrad. 1999.

Bible: Druhá kniha Mojžíšova

Matoušovo evangelium

7. Humanismus a reformace

a) Hlavní představitelé humanismu a reformačního hnutí a jejich názory související s etikou

b) Vyhleďte si konkrétní text (filosofický i jiný) nebo konkrétní dílo, na němž budete demonstrovat znaky daného období, a jakým způsobem souvisí s etickými otázkami.

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

8. D. Hume

a) Charakteristika Humových názorů. Hlavní myšlenkový příspěvek Huma pro další vývoj etického myšlení, respektive vznik etického subjektivismu

b) Vyhleďte nebo vymyslete argumenty, které princip etického subjektivismu vyvracejí. Vymyslete příklad, který by ve výuce osvětlil problematičnost závěrů, k nimž vede názor, že v etické oblasti „každý má svou pravdu, protože to cítí jinak“.

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994

Röd, W., *Novověká filosofie II.*, Praha. Oikoymenh, 2004

9. Empiristické etiky a britští moralisté

a) Objasněte rozdíl přístupu k etické problematice u Hobbese, Locka a Shaftesburyho

b) Na jakých předpokladech o lidské povaze vyrůstají dané názory? Najděte příklad ze současných poznatků o člověku, které by dané názory buď podporovaly, nebo vyvracely.

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Röd, W., *Novověká filosofie I.*, Praha. Oikoymenh, 2001

Röd, W., *Novověká filosofie II.*, Praha. Oikoymenh, 2004

10. B. Spinoza

a) Metafyzické předpoklady, na nichž spočívají etické názory B. Spinozy, role emocí, poznání, úsilí o sebezáchovu. Jaké emoce podle Spinozy podporují sebezáchovu?

b) Které z názorů, popřípadě jakým způsobem, by bylo možné využít pro současnou diskuzi o povinnostech, etických postojích, úsilí o dobrý život?

Literatura:

Röd, W., *Novověká filosofie I.*, Praha: Oikoymenth, 2001

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

11. I. Kant

a) Předpoklady a principy Kantovy etiky

b) Vymyslete problémovou úlohu k tématu hypotetického/kategorického imperativu.

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Störig, H. J., *Malé dějiny filosofie*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000

Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994

12. Utilitarismus

a) Vznik a představitelé utilitarismu, utilitarismus pravidel a činu.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na níž bude možné představit problematiku otázky, zda účel světlí prostředky.

Literatura:

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Gluchman, V., Dokulil, M., *Súčasná etické teórie*, Prešov: LIM, 2000

13. Relativita etiky a etický relativismus

a) Význam pojmů relativita, universalismus, etický relativismus. Představte podstatu problému shrnutého pod dané pojmy. Pojem kulturní relativismus a souvislosti s etickou problematikou.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na níž by bylo možné představit spor kulturního relativismu s universalismem

Literatura:

Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994

Ricken, P.: *Obecná etika*, Praha: Oikoymenth, 1995

Kohák, E.: *Svoboda, svědomí, soužití*. Praha: Slon. 2004

14. Determinace a svoboda

a) Základní souvislost sporu indeterminismu s determinismem a etiky. Vyberte v dějinách filosofie jednoho myslitele/směr, na němž tuto problematiku představíte.

b) Existují v současnosti nějaké poznatky o člověku, které by jeden nebo druhý názor podporovaly?

Literatura:

Anzenbacher, A.: *Úvod do etiky*, Praha: Zvon, 1994

Dějiny etického myšlení v Evropě a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

Ricken, P.: *Obecná etika*, Praha: Oikoymenth, 1995

Kohák, E.: *Svoboda, svědomí, soužití*. Praha: Slon. 2004

15. Etika pedagoga a žáka

a) Vyhledejte a prostudujte různé návrhy etických kodexů pedagoga a žáka a etický kodex UHK. Vyberte nejzávažnější body, které by měly takové kodexy tvořit. Na jakých obecných etických principech jsou založeny? Jak lze některé z vybraných požadavků zdůvodnit?

b) Vymyslete problémovou úlohu, která by studenty nebo žáky vedla k pochopení vazby mezi právy a povinnostmi.

16. Etická výchova jako doplňující vzdělávací obor, očekávané cíle

- a) Opatření ministryně školství, učivo a výstupy.
- b) Jaké jsou možnosti implementace etické výchovy?

Literatura:

http://www.rvp.cz/soubor/RVPZV_2007-07.pdf

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy>

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/msmt-vydalo-doplnujici-vzdelavaci-obor-eticka-vychova?highlightWords=RVP+ETICK%C3%81+V%C3%9DCH>

NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*. Praha: LUXPRESS.

17. Výchovný styl etické výchovy, pozitivní hodnocení sebe i druhých

- a) Charakterizujte pravidla výchovného stylu. Pozitivní hodnocení druhých jako předpoklad pozitivního mravního vývoje.
- b) Uveďte aktivity podporující pozitivní hodnocení sebe i druhých.

Literatura:

NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*. Praha: LUXPRESS.

OLIVAR, R. R. *Etická výchova*. Bratislava: ORBIS PICTUC ISTROPOLITANA, 1992

18. Specifický model výuky etické výchovy

- a) Charakterizujte modifikovaný model R. R. Olivara, uveďte aplikaci tohoto modelu do školní praxe.
- b) Uveďte výukové metody vhodné do hodin etické výchovy.

Literatura:

OLIVAR, R. R. *Etická výchova*. Bratislava: ORBIS PICTUC ISTROPOLITANA, 1992

NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*. Praha: LUXPRESS.

19. Etická výchova a komunikace, komunikace citů, empatie

- a) Jaké jsou zásady etiky komunikace.
- b) Uveďte průběh aktivity podporující empatické chování.

Literatura:

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 1*. Praha: LUXPRESS, 2000.

NOVÁKOVÁ, M. *Učíme etickou výchovu*. Praha: LUXPRESS.

BELZ, H. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: PORTÁL, 2001.

20. Etická výchova a asertivita, uvolnění agresivity

- a) Asertivita jako optimální střed mezi dvěma krajnostmi.
- b) Charakterizujte průběh aktivity podporující význam asertivního chování.

Literatura:

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMICA, 2009.

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 1*. Praha: LUXPRESS, 2000.

21. Etická výchova a reálné a zobrazené vzory, tvořivost a iniciativa

- a) Charakterizujte spojitost mediální výchovy s etickou výchovou.

- b) Uved'te průběh aktivity podporující tvořivost a iniciativu.

Literatura:

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 1*. Praha: LUXPRESS, 2000.

VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: PORTÁL, 2008.

22. Etická výchova a spolupráce, pomoc, prosociálnost

- a) Jaké místo zaujímá prosociálnost v obraze člověka?
b) Uved'te průběh aktivity podporující prosociální chování.

Literatura:

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMICA, 2009.

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 1*. Praha: LUXPRESS, 2000.

BELZ, H. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: PORTÁL, 2001.

23. Etická výchova a etické ctnosti, svědomí, rozvoj mravního úsudku, sebeovládání, a. postojové hodnoty

- a) Ctnosti a hodnoty v etické výchově.
b) Uved'te aktivitu rozvíjející mravní úsudek.

Literatura:

VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: PORTÁL, 2008.

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 2*. Praha: LUXPRESS, 2008.

24. Etická výchova a činnostní hodnoty, zážitkové hodnoty, hodnoty postoje, náboženské hodnoty

- a) Charakterizujte spojitost multikulturní výchovy s etickou výchovou.
b) Uved'te aktivitu podporující toleranci a respekt.

Literatura:

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 2*. Praha: LUXPRESS, 2008.

VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: PORTÁL, 2008.

25. Etické aspekty ochrany přírody, ekonomické hodnoty, profesní etika

- a) Význam ekologické etiky, důvody pro morální ohledy.
b) Uved'te aktivity týkající se vztahu mezi etikou, ekologií a ekonomikou.

Literatura:

LENCZ, L. *Etická výchova - metodický materiál 3*. Praha: LUXPRESS, 2003.

VACEK, P. *Rozvoj morálního vědomí žáků: metodické náměty k realizaci průřezových témat*. Praha: PORTÁL, 2008.

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – OBČANSKÁ NAUKA

OKRUH 2 – KULTURNÍ ANTROPOLOGIE A MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

1. Charakterizujte předmět kulturní a sociální antropologie.

- a) Jak vznikl a vyvíjel se antropologický pojem kultury?
- b) Jaký je rozdíl mezi fyzickým a kulturním antropologem?
- c) Jaké jsou základní metody práce antropologa?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Durkheim, E. (2002). Sociologie náboženství a teorie poznání. In. *Elementární formy náboženského života*. Praha: OIKOYMENH, str. 9-27.

2. Evolucionismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Jakým způsobem vysvětluje James G. Frazer magii a náboženství ve své knize *Zlatá ratolest*?
- b) Jaké jsou základní teoretické náměty proti evolucionismu?
- c) Jak podle evolucionistů vypadala evoluce rodiny?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Boyd, R., Richerdson, P. *V genech není všechno*. Praha:Academia, 2012.

3. Funkcionalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Co je funkcionalismus v kulturní a sociální antropologii a obecně ve spol. vědách?
- b) Charakterizujte dílo B. Malinowského.
- c) Charakterizujte dílo Radcliffa-Browna.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Malinowski, B. (1968). *Vědecká teorie kultury*. Brno : Krajské kulturní středisko.
Kincaid, H. (1994). *Assessing Functional Explanations in the Social Sciences*. In: Martin, M., McIntire, L. C. *Readings in the Philosophy of Social Sciences*. Cambridge : The MIT Press, p. 415 – 428.
Malinowski, B. (1961). *The Subject, Method and Scope of this Inquiry*. In: *Argonauts of the Western Pacific* E.P. Dutton : London. Publication 1- 25.

4. Strukturalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Charakterizujte základní rozdíly mezi lingvistickým strukturalismem a jeho aplikací v antropologii.
- b) Co vytýká Lévi-Strauss svým současníkům v jejich postupu při analýzách mýtu (viz článek *Struktura mýtů*)?
- c) Jak Lévi-Strauss vysvětluje mýtus o Oidipovi? Na základě jakých principů?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Lévi-Strauss, C. *Strukturální antropologie I., II*. Praha:Argo, 2006 (2007).

5. Americká sociální a kulturní antropologie.

- a) Charakterizujte přínos Franze Boase pro moderní americkou antropologii?
- b) Vysvětlete základní myšlenku R. Benediktové, obsaženou v její knize "Kulturní vzorce".
- c) Charakterizujte život a dílo Mary Douglasové.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Benediktová, R. *Kulturní vzorce*. Praha: Argo, 1999.

6. Difuzionalismus v kulturní a sociální antropologii.

- a) Jak vznikla difuzionalistická teorie a jak se vymezovala proti evolucionizmu?
- b) Jaký je rozdíl mezi "akulturací" a "enkulturací"?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

7. Současný vývoj v kulturní antropologii.

- a) Co je základním principem Geertzova "zhuštěného popisu"?
- b) V čem spočívají základní myšlenky neoevolucionizmu?
- c) Co je tzv. "koncepte kulturního materializmu" a kdo je jejím autorem?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.
Geertz, C. Zhuštěný popis: K interpretativní teorii kultury. In: *Interpretace kultur*. Slon : Praha, 2000, str. 13 – 42.
Geertz, C. Záludná hra: Poznámky ke kohoutím zápasům na Bali. In: *Interpretace kultur*. Slon : Praha, 2000, str. 455 – 501.
Foste, M. L., Symbolism: the foundation of culture, In: Ingold, T. (ed.). *Companion Encyclopedia of Anthropology*. Routledge : New York, 1994, p. 366.
Boyd, R., Richerdson, P. *V genech není všechno*. Praha:Academia, 2012.
Harris, M. The Epistemology of Cultural Materialism. In: Erickson, P. A., Murphy, L. D. *Readings for a History of Anthropological Theory*. Broadview Press : Toronto, 2001, p. 408 – 423.

8. Společenské systémy. Vysvětlete:

- a) Jakým způsobem jednotlivé antropologické školy charakterizují rozdíl mezi kulturou a společenských systémem (např. funkcionalismus a strukturalismus)? Jak vysvětlují jejich funkce? Uveďte alespoň 3 etnografické příklady.
- b) Status a role. Uveďte 3 antropologické studie a zdůrazněte zvláštnost antropologického přístupu.
- c) Pohlavní role. Uveďte alespoň 3 etnografické příklady. V čem spočívalo jádro sporu mezi Margaret Meadovou a Derekem Freemanem? Jak spor probíhal?

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998
Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004
Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

9. Manželství a rodina. Vysvětlete:

- a) Formy manželství. Uveďte alespoň 3 etnografické případy odlišných forem manželství. Vysvětlete základní antropologickou terminologii (moieta, sororát, levirát, matrilokalita, patrilokalita, incestní tabu; křížoví bratřenci atd.) a uveďte její aplikaci.
- b) Nukleární rodina. Jaký je vztah mezi nukleární a tzv. orientační rodinou? Jak se liší teoretický přístup Lévi-Strausse od Radcliffa-Browna v chápání role nukleární rodiny? Uveďte alespoň 3 etnografické příklady na kterých demonstujete variabilitu povahy otcovství a mateřství.
- c) Manželská výměna. Co je tzv. generalizovaná výměna? Uveďte alespoň 3 etnografické studie, na kterých demonstujete důležité odlišnosti.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

10. Příbuzenské systémy. Vysvětlete:

- a) Oboustranná příbuzenství.
- b) Rozšířená rodina.
- c) Rodová linie a rodová posloupnost; další typy skupin původu.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

11. Ekologie a hospodářství. Vysvětlete:

- a) Kulturní ekologie.
- b) Typy hospodaření.
- c) Ekonomická antropologie.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

12. Řád a autorita. Vysvětlete:

- a) Prestiž a moc.
- b) Sociální kontrola.
- c) Rovnostářské a hodnostářské společnosti.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

13. Náboženství. Vysvětlete:

- a) Animismus, animatismus, posvátné a profánní, psychologické teorie.
- b) Magie, šamanismus, rituál.
- c) Nové náboženské směry; náboženství a společenská změna.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

14. Antropologické teorie vývoje. Vysvětlete:

- a) Unilineární evolucionizmus vs. neoevolucionizmus.
- b) Kulturní dějiny a kulturní oblasti.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

15. Terénní výzkum. Vysvětlete:

- a) Příprava a zahájení terénního výzkumu.
- b) Zúčastněné pozorování a interview.
- c) Výzkum v komplexních společnostech a interpretace.

Doporučená literatura:

Murphy, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha:SLON, 1998.

Soukup, V. *Dějiny antropologie*. Praha:Karolinum, 2004

Ingold, T. (ed.) *Companion Encyclopedia of Anthropology*. London and New York : Routledge, 2002.

16. Multikulturní výchova v českém vzdělávacím systému

- a) Multikulturní výchova v RVP ZV – charakteristika, cíle, přínosy
- b) Tematické okruhy multikulturní výchovy v RVP ZV
- c) Podmínky pro realizaci multikulturní výchovy v České republice

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): *Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi*, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. *Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísní, 2008.

PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v české republice*. Praha: Portál, 2001.

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008.

17. Pilíře multikulturní výchovy

- a) Role pedagogického konstruktivismu při výuce MKV
- b) Kritické myšlení, jeho význam a souvislost s MKV
- c) Interaktivní a kooperativní výuka jako prostředek MKV

Literatura:

BURYÁNEK, J. (ed.): *Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi*, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>

MOREE, D., a Varianty. *Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísní, 2008.

PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha: Triton, 2006.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v české republice*. Praha: Portál, 2001.

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008.

18. Informační zdroje pro multikulturní výchovu

- a) Monografie a sborníky - české i zahraniční
- b) Využitelnost výsledků terénního výzkumu v MKV, příklady
- c) Kritická analýza metodických materiálů pro výuku MKV

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

19. Multikulturní postoje žáků

- a) Termín postoj, jeho podstata a utváření, postojová změna
- b) Cíle MKV v oblasti postojů a hodnot
- c) Konkrétní příklady aktivit vedoucích ke změně postojů žáků, jejich analýza

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

20. Multikulturní komunikace

- a) Komunikační etiketa, komunikační styl
- b) Analýza komunikačních stylů u vybraných kultur
- c) Multikulturní komunikace ve výuce na základních školách, zásady komunikace s cizincem

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

21. Tematický okruh Kulturní diference

- a) Základní pojmy
- b) Problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Vlastní kulturní zakotvení vs. respekt ke zvláštnosti různých etnik

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠÍŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

22. Tematický okruh Lidské vztahy

- a) Základní pojmy
- b) Vztahy mezi kulturami, předsudky a vžitá stereotypy
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Lidská solidarita

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠÍŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

23. Tematický okruh Etnický původ

- a) Základní pojmy
- b) Postavení národnostních menšin; základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa; projevy rasové nesnášenlivosti

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísní - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísní, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠÍŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

24. Tematický okruh Multikulturalita

- a) Základní pojmy
- b) Multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

25. Tematický okruh Princip sociálního smíru a solidarity

- a) Základní pojmy
- b) Otázka lidských práv, základní dokumenty
- c) Příklad aktivity pro výuku tématu Aktivní život v multikulturní společnosti

Literatura:

- BURYÁNEK, J. (ed.): Interkulturní vzdělávání - příručka nejen pro SŠ pedagogy. Člověk v tísni - společnost při České televizi, o. p. s. v nakladatelství Lidové noviny, Praha. 2002. Dostupné z: <http://www.varianty.cz/cdrom/>
- MOREE, D., a Varianty. Než začneme s multikulturní výchovou – Od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu. Praha: Člověk v tísni, 2008.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie - Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2004.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Praha : ISV Nakladatelství, 2001.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2005, 2007. (dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>)
- ŠIŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v české republice. Praha: Portál, 2001.
- ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Praha: Portál, 2008.

UČITELSTVÍ PRO 2. STUPEŇ ZŠ – VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

NZS2ON

OKRUH 3 – DIDAKTIKA

Každá otázka má tři části, přičemž v úvodu student pojedná téma teoreticky (vymezení problému, vysvětlení pojmů), dále se vyjádří k obecné praxi v českém školském prostředí (s oporou v doporučených textech – výzkumy, úvahy odborníků nad tématem, publikované zkušenosti učitelů), v závěrečné části pak student uvede vlastní návrh pro praxi (i na základě své zkušenosti /například s názornou ukázkou v portfoliu či pedagogickém deníku/).

1. **Výchova k občanství v Rámcovém vzdělávacím programu (RVP ZV)**

- charakteristika vzdělávací oblasti Člověk a společnost, charakteristika oboru Výchova k občanství, cíle oboru, klíčové kompetence, očekávané výstupy, přínosy průřezového tématu, plánování výuky, Bloomova taxonomie
- příprava učitele na výuku Výchovy k občanství (vyuč. hodina, dlouhodobé plánování, ŠVP)
- ŠVP v práci učitele – vlastní reflexe

Literatura:

ČECHOVÁ, B. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí*. Praha: Portál, 2009.

HRACHOVCOVÁ, M., HORSKÁ, V., ZOUHAR, J. *Pomáháme při tvorbě ŠVP. Vzdělávací obor Výchova k občanství*. Úvaly: ALBRA, 2007.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., BUREŠ, M. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011.

RVP ZV

2. **Tematický okruh Člověk ve společnosti**

- charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV

3. **Tematický okruh Člověk jako jedinec**

- charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV

4. **Tematický okruh Člověk, stát a hospodářství**

- charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV

5. **Tematický okruh Člověk, stát a právo**

- charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV

6. **Tematický okruh Mezinárodní vztahy, globální svět**

- charakteristika tematického celku (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace tematického celku v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV

PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu*. Praha: Portál, 2000.

7. **Tematický Doplnkový vzdělávací obor Etická výchova**

- charakteristika tematického celku/doplnkové vzdělávací oblasti (očekávané výstupy, učivo, mezipředmětové vztahy, průsečík s průřezovými tématy)
- realizace doplnkové vzdělávací oblasti v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace očekávaného výstupu v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

řada učebnic nakladatelství FRAUS, Nová škola, SPN, Práce, Nakladatelství Olomouc, Alter apod.

RVP ZV - doplnkový vzdělávací obor etická výchova (MŠMT)

NOVÁKOVÁ, M. a kol. *Učíme etickou výchovu*. Praha: Luxpress, 2006.

8. Průřezové téma Osobnostní a sociální výchova

- základní pojmy Osobnostní a sociální výchovy, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství na ZŠ

Literatura:

VALENTA, J. *Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi*. Kladno: AISIS, 2006.

VALENTA, J. *Didaktika osobnostní a sociální výchovy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013.

9. Průřezové téma Výchova demokratického občana

- základní pojmy Výchovy demokratického občana, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství (popř. realizace projektu)

Literatura:

Kompas. Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům. Praha: Argo, 2006.

PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu*. Praha: Portál, 2000.

10. Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- základní pojmy Výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství (popř. realizace projektu)

Literatura:

Kompas. Manuál pro výchovu mládeže k lidským právům. Praha: Argo, 2006.

PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu*. Praha: Portál, 2000.

11. Průřezové téma Multikulturní výchova

- základní pojmy Multikulturní výchovy, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství (popř. realizace projektu)

Literatura:

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: Příručka (nejen) pro učitele*. 2. vyd. Praha: Triton, 2011.

ŘÍČAŘOVÁ, A. *Multikulturní výchova: tvořivé náměty pro výuku průřezových témat na 2. stupni ZŠ*. Praha: Raabe, 2011.

12. Průřezové téma Environmentální výchova

- základní pojmy Environmentální výchovy, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství (popř. realizace projektu)

Literatura:

ČINČERA, J. *Environmentální výchova. Od cílů k prostředkům*. Brno: Paido, 2007.

DAŇKOVÁ, L., KULICH, J., TOUŠKOVÁ, B. *Škola pro život II. Jak na environmentální výchovu po zavedení Rámcových vzdělávacích programů*. Praha: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, 2009.

HORKÁ, H. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: PdF MU, 2005.

13. Průřezové téma Mediální výchova

- základní pojmy Mediální výchovy, charakteristika průřezového tématu (přínosy průřezového tématu, tematické okruhy, průsečík s Výchovou k občanství)
- realizace průřezového tématu v projektech NNO, metodická podpora
- příklad vlastní realizace přínosu průřezového tématu v hodině Výchovy k občanství (popř. realizace projektu)

Literatura:

JIRÁK, J., MIČIENKA, M. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007.

PIKE, G., SELBY, D. *Cvičení a hry pro globální výchovu*. Praha: Portál, 2000.

14. Didaktické prostředky ve výuce Výchovy k občanství

- vymezení pojmů - didaktické prostředky, různé druhy médií (vč. pracovních listů), didaktická technika, výukové materiály, metodiky, učebnice
- využití (specifických) didaktických prostředků ve Výchově k občanství – obrázek, komiks, karikatura, text písně, plakát filmu, beletrie apod.
- příklad vlastního využití a tvorby didaktických prostředků v hodině Výchovy k občanství

Literatura:

RAMBOUSEK, V. *Materiální didaktické prostředky*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007.

15. Práce s novými médii ve výuce Výchovy k občanství

- vymezení pojmů – interaktivní tabule, internet ve výuce, film ve výuce, počítačová hra ve výuce
- využití nových médií Výchově k občanství – práce s interaktivní tabulí, rozmanité možnosti internetu, počítačové hry využitelné pro výuku Výchovy k občanství, příklady filmů využitelných pro různé tematické okruhy
- příklad vlastního využití nových médií ve výuce

Literatura:

VANĚČEK, D. *Informační a komunikační technologie ve vzdělávání*. Praha: České vysoké učení technické, 2008.

16. Výukové metody I – monologické a dialogické

- charakteristika výukových metod – výklad, přednáška, vyprávění, instruktáž, referát, řízená diskuse, diskuse v akváriu, dialog
- kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. 1.vyd. Brno: Paido, 2003.

ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

17. Výukové metody II - skupinové formy

- charakteristika výukových metod - skupinové formy (např. skupinová a kooperativní výuka, vzájemné učení, JIGSAW I, II, round robin, buzz groups)
- kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997.

SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013.

18. Výukové metody III – asociační metody

- charakteristika výukových metod – brainstorming, myšlenková mapa, pětilístek, volné psaní, kmeny a kořeny
- kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství/OSvZ (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

BUZAN, T. *Myšlenkové mapy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011.

SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009.

19. Výukové metody IV - práce s textem

- charakteristika výukových metod - práce s textem (myšlenková mapa z textu, klíčová slova, mezerový text, I.N.S.E.R.T, vzájemné učení z textu, čtení s předvídáním, výpisky)
- kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister&Principal, 2011.

ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

20. Výukové metody V – projektové vyučování

- charakteristika projektového vyučování, znaky projektu
- kritická úvaha nad možností využití projektového vyučování ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace projektového vyučování a jeho evaluace

Literatura:

DÖMISCHOVÁ, I. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

KOTRBA, T., LACINA, L. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007.

MAZÁČOVÁ, N. *Vybrané pedagogické inovace v současné škole*. Praha: Univerzita Karlova, 2008.

21. Výukové metody VI – situační

- charakteristika výukových metod – problémové vyučování, situační metody, inscenační metody, didaktická hra
- kritická úvaha nad možností využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister&Principal, 2011.

MAZÁČOVÁ, N. *Vybrané pedagogické inovace v současné škole*. Praha: Univerzita Karlova, 2008.

22. Výukové metody VII - alternativní školy

- charakteristika alternativních škol – Dalton, Montessori, Waldorf, Jenský plán, Freinet apod.
- kritická úvaha nad možnostmi využití prvků alternativních škol ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2001.

PECHÁČKOVÁ, Yveta., VÁCLAVÍK, Vladimír. *Alternativní edukační koncepce v současné pedagogické praxi*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014.

23. Výukové metody VIII – podle fází vyučovacího procesu

- charakteristika výukových metod podle fází hodiny – např. motivační aktivity, icebreakers, evokační aktivity, opakovací aktivity, aktivity vhodné pro reflexi, aplikační aktivity, hodnotící a sebehodnotící aktivity, domácí úkoly

- kritická úvaha nad možnostmi využití uvedených metod ve Výchově k občanství (klady a zápory, vhodnost)
- příklady vlastní realizace vybraných metod a jejich evaluace

Literatura:

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.

ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

24. Hodnocení a evaluace ve výuce Výchovy k občanství

- základní pojmy – hodnocení, evaluace, druhy hodnocení, kritériální hodnocení, portfolio
- specifické rysy hodnocení ve Výchově k občanství (znalosti, dovednosti, postoje), práce s portfoliem, slovní hodnocení vs. známkování
- návrh různých způsobů hodnocení vybraného očekávaného výstupu a přínosu průřezového tématu vzhledem ke zvoleným metodám

Literatura:

DOLEŽALOVÁ, Jana, VRABCOVÁ, Daniela a SVATOŠ, Tomáš (ed.). *Hodnocení v práci učitele psychodidaktické a etické souvislosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007.

KOŠTÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š., STANG, J. *Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál, 2008.

25. Klima třídy, klima školy

- základní pojmy – klima školy, kultura školy, klima třídy, složky klimatu, vnější vlivy působící na klima, nástroje na měření klimatu, participace žáků, kázeňské působení, odměny a tresty
- praktické měření klimatu (výsledky výzkumů, přínos analýzy vlastního měření pro učitele)
- pozitivní působení učitele Výchovy k občanství na školní resp. třídní klima - návrhy a příklady z praxe

Literatura:

ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada, 2008.

ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010.

LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

Další doporučená literatura:

ČAPEK, R. *Dialogy o výchově*. Hradec Králové: Gaudeamus. 2006.

ČECHOVÁ, B. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí*. Praha: Portál, 2009.

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009.

KOTRBA, T., LACINA, L. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister&Principal, 2011.

KŘÍŽ, Petr. Kdo jsem, jaký jsem: aktivity pro osobnostní a sociální výchovu k podpoře sebepoznání a sebepečetí. 1. vyd. Kladno: AISIS, 2005. Dokážu to? 130 s. ISBN 80-239-4669-2.

SITNÁ, D. 1.vyd. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007.

ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012.

Doporučená literatura dostupná online:

Etická výchova [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání 2016 [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/37052/>

Metodické projekty:

Projektové vyučování [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.projektovavyuka.cz/aboutProjects.aspx>

Projekt Odyssea [online]. [cit. 22. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.odyssea.cz/>

Projekty Partners Czech [online]. [cit. 21. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.partnersczech.cz/projekty.htm>

Projekt interkulturní a globální výchovy Varianty [online]. [cit. 23. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.varianty.cz/>

Projekt Jeden svět na školách [online]. [cit. 23. 2. 2018] Dostupné z: <http://www.jedensvetnaskolach.cz/index2.php?id=2>

Doporučuje se, aby se studenti zorientovali na portálu RVP (Dostupné z: <http://www.rvp.cz/sekce/3>) - pročetli odkazy související s tématy ke státní závěrečné zkoušce (především sekce metodická podpora)